

19.9.2013

Dnro 4561/4/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Notari Eeva-Maria Tuominen

VIIVÄSTYKSET KANSAINVÄLISTEN ASIOIDEN KÄSITTELYSSÄ

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kanteluajankohtana vireillä olleen lapsilisähakemuksensa pitkää käsittelyaikaa Kelassa. Hän haki lapsilisää kahdesta lapsesta Kelassa 26.7.2012 vireille tulleella hakemuksella muutettuaan Ruotsista Suomeen. Hän pyysi oikeusasiamiehen kannanottoa hakemuksensa pitkään käsittelyaikaan Kelassa.

3

RATKAISU

Katson Kelan Vantaan-Porvoon kansainvälisen yksikön laiminlyöneen velvollisuutensa käsitellä kantelijan asia perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä toimivaltaisessa viranomaisessa. Edelleen hallintolain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Säännös velvoittaa viranomaista pyrkimään kaikissa käsittelemissään asioissa mahdollisimman joutuisaan käsittelyyn. Asiaa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 72/2002 vp) todetaan, että mitä suurempi merkitys ratkaisun lopputuloksella on asianosaisen jokapäiväisen elämän kannalta, sitä ripeämpään käsittelyyn asiassa tulisi pyrkiä.

Hallintolaissa ei ole säädetty aikarajaa asian viivytyksettömälle käsittelylle. Hyvään hallintoon kuuluu, että asiat tulee käsitellä asian laatu ja muut siihen vaikuttavat olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa. Mikäli asian käsittelyn voidaan katsoa viivästyneen, viivästykselle pitää olla jokin perusteltu syy, esimerkiksi lisäselvityksen tarve, jotta asian käsittelyn voidaan katsoa tapahtuneen ilman aiheutonta viivytystä.

Suomen kansallista lainsäädäntöä sovellettaessa Kelan etuuksien piiriin kuulumisen edellyttää henkilön asuvan vakituisesti Suomessa. Päätettäessä oikeudesta Kelan etuuksiin ratkaistaan Suomessa asuminen yleensä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain perusteella (soveltamisalalaki 1573/1993). Sairausvakuutuslaissa (1224/200) viitataan soveltamisalalain asumista koskeviin määräyksiin päätettäessä siitä, kuka on Suomessa asuvana tai ulkomailla oleskelevana sairausvakuutettu.

Lapsilisälain (796/1992) mukaan lapsilisää maksetaan valtion varoista alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten. Lapsilisälain mukaiset tehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos.

Hallintolain 31 §:ssä säädetään selvittämisvelvollisuuden sisällöstä sekä selvitysvastuun jakautumisesta viranomaisen ja asianosaisen välillä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

3.2

Kelan Vantaan-Porvoon kansainvälisen yksikön antama selvitys

Selvityksen mukaan kantelijan lapsilisähakemus tuli vireille Kelassa 26.7.2012. Hänelle myönnettiin lapsilisä 24.1.2013 annetulla päätöksellä 1.7.2012 lukien. Lapsilisähakemuksen käsittelyaika oli siten noin 6 kuukautta.

Samana päivänä 26.7.2012, kun kantelijan lapsilisähakemus tuli Kelassa vireille, hänelle ja hänen perheelleen annettiin päätökset vakuuttamisasiassa. Lapsilisähakemukseen pyydettiin lisäselvitystä 3.8.2012. Selvityksen saavuttua 23.8.2012 kaikki tarvittava tieto lapsilisähakemuksen ratkaisemiseksi oli Vantaan-Porvoon kansainvälisen yksikön käytettävissä.

Kantelija kiirehti hakemuksensa käsittelyä 26.10., 26.11. ja 28.12.2012. Hänen hakemuksensa käsittely viivästy kansainvälisten asioiden ruuhkautumisen vuoksi.

3.2

Kelan eläke- ja toimeentuloturvaosaston antama lausunto

Eläke- ja toimeentuloturvaosaston mukaan Kelassa on 23.8.2013 ollut kaikki tarvittava tieto kantelijan lapsilisähakemuksen ratkaisemiseksi. Hakemuksen 6 kuukauden käsittelyaika on ollut kohtuuttoman pitkä. Kela on tietoinen kansainvälisten asioiden usein hyvinkin pitkistä käsittelyajoista. Osasto toteaa, että Kelassa on alkuvuonna 2013 ryhdytty toimenpiteisiin kansainvälisten asioiden käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Ratkaisutyön prosesseja on kehitetty ja hakemuksia on siirretty ruuhkaisimmista yksiköistä ratkaistaviksi muihin yksiköihin. Vantaan-Porvoon yksikköön on osoitettu lisää henkilöstöresursseja. Ruuhkaa on purettu ylitöitä teettämällä. Toimenpiteet ovat selvästi laskeneet yksikön kansainvälisten perhe-etuusasioiden keskimääräistä käsittelyaikaa tammikuusta 2013 kesäkuuhun 2013. Perhe-etuusasioiden keskimääräistä käsittelyaikaa, joka vuonna 2012 oli kaikissa Kelan kansainvälisissä yksiköissä noin 5 kuukautta, on selvityksen mukaan saatu laskettua.

Lausunnon mukaan kansainvälisiä etuusasioita koskeva ratkaisutoiminta on keskitetty erityisyksiköihin, joiden toimintaa Kelan keskushallinto ohjaa ja tukee sekä tapauskohtaisella neuvonnalla että säännöllisesti tapahtuvalla neuvonnalla.

3.3. Kelan Vantaan-Porvoon kansainvälisen yksikön menettelyn arviointi

Katson Kelan Vantaan-Porvoon kansainvälisen yksikön laiminlyöneen velvollisuutensa käsitellä kantelijan lapsilisähakemus perustuslain edellyttämällä tavalla ilman aiheetonta viivästystä.

Kantelijalle annettiin vakuuttamispäätös 26.7.2012. Kelassa olisi ollut kaikki tarvittava tieto lapsilisähakemuksen ratkaisemiseksi 23.8.2012. Päätös annettiin kuitenkin vasta 24.1.2013. Kantelijan hakemuksen käsittelyssä oli 5 kuukauden passiivinen ajanjakso, jolloin asialle ei kantelijan kiirehtimispyynnöistä huolimatta näytä tapahtuneen mitään. Käsittelyn viivästymiselle ei näin ollen ollut hyväksyttäviä syitä ja viivästys oli siten aiheeton.

Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien on järjestettävä toimintansa siten, että ne voivat kaikissa olosuhteissa hoitaa tehtävänsä ilman aiheetonta viivytystä. Kansainvälisten asioiden ruuhkautuminen ei oikeuta hakemusten käsittelyn viivästyksiin Kelassa. Kelan on järjestettävä toimintansa siten, että se pystyy kaikissa olosuhteissa käsittelemään hakemukset ilman aiheetonta viivästystä.

Korostan sitä, että Kelan tulee huolehtia siitä, että kansainvälisillä yksiköillä on tarpeelliset resurssit ratkaista hakemukset ilman aiheetonta viivytystä.

Pidän tehtyjä toimenpiteitä käsittelyaikojen lyhentämiseksi oikean suuntaisina. Lisäksi saamani tiedon mukaan Kela tulee vuoden 2014 alusta uudelleen organisoimaan ja keskittämään kansainvälisten asioiden käsittelyn.

Otan tarvittaessa kansainvälisten asioiden hakemusten ruuhkan purkamisen ja käsittelyaikojen kehittymisen seurantaani.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä 3 kohdassa esittämäni näkemyksen siitä, että kansainvälisten asioiden päätökset tulee antaa ilman aiheetonta viivytystä Kelan Etelä-Suomen alueen, eläke- ja toimeentuloturvaosaston ja Vantaan-Porvoon vakuutuspiirin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestä.